

noaha mau upë noaha, ouro pë noaha, ai napë pë rë horiwei pëni pë no rë nihiwei pë niyaihe kama pë xiro xëyou.

Awei napë ai pë norë nihiwei pë yahi pë kuprawë. Wamotima e pë kai kuwë yaro e pë kai kuwa mau e u kai kuwa, kuwë makui ai napë pë rë horiwei pë yahi pë kai kuami pëni kã kuami kuwë yaro pë ohi nopreaai

ayoo.

Ai pë yahi pë totihitawë ai pë yahi pëwaritiwë kuwë kama pëni yaro hexiwa awai taamihe yaro naxi, inaha a xiro wai a yaohe.

Yanomami yamaki uruhupi hami nii pë yuapraihe yaro pë kai yuapraihe, inaha napë pë kuaai. “Garimpeiro” pëni urihi a wariaihe kama pë rë kiaaiwei e tã kuamihe yaro mau upë waruhito kã taihe.

Edgar Rubinista Guilherme Carlos

Wetinaha napë pë përia, kama pë urihipi há pë përia. Awie, ai pë rë kui pëno nihi makui ai pë kã horiprou. Ai pë yahipi kã totihitawë makui. Ai pë rë kui pë yahipi kã waritiwë pë kã yãxou, ai pëni kã kuami yaro pë urihipi kai ohii kuwë yaro peno preai pë matohipi kã kuami pë hori yaro.

Inaha taeni pë kã onomoimi. Exi tãha mai pë hii pë hori yaro ai pë kã niayou urihi pë noaha, ai pë kã rë tomimouwei pë kã niayou.

Awei, ai mau upë noaha pë kã niayou. Ai pë rë kui “petróleo” upë noaha pë kã niayou noramisi pë noaha tã pë kã niayou. Ai napë pë rë kui hiramotima e nahi pë kuprawë mihe. Ai hehoromamotima e te pë kai kuprawë mihe.

Daniel/B.A. Simão Wagner Iton

Napë pë rë kui xomi kã pë yaro pë no napëmou. Ai pë nohimou pë nohimou makui ai pëni Yanomami tã pë nohimai tao mihe Yanomami tã pë kã xëihe xitotihitawëhe.

Kama pë kã xëyuo pehete há koamayoni pë kã xëyou.

Ai napë pë rë kui pë hatopi nahi totihitawëmi pë hori yaro hato waritiwë nahi pë há pë kuo. Ai pë rë kui pë hatopi nahi totihitawë e no mihe yaro. “Fazendeiro” pëni nii pruka pë há kã a heni tã pë hipëiha. “Dinheiro” pë riyaha

rura heni tã pë nii hipë mahe.

Ihi tã pë há hipëa haikia kini urihi e no ohi praruni ai a urihi taei xoa tariomahe. Yanomami tã pë urihipi hami “fazendeiro” pë hui

heni, tã waritiprou xooa.

Vicente Labão Jonas

EXI YAMA TË YAI RË PUHIWEI

Awei, kamiyë yamakini “cartilha do curso” yama siki taproimi yaro, exi tãha yama siki taproimi kuwë yaro, kamiyë yamakini yama siki taprai xitotihitawë, p r o f e s s o r e s Yanomami yamakini k u w ë y a r o “educação” teri pë i h a , y a m a k i payerimamou xitotihitawë. Ihi makui wamareki payeriproimi he kuwë yaro, hei tãhë yama tã nakai xitotihitawë, computador pë hami kamiyë Yanomami yamakini yama tã pë riya há onimani.

Awei, kamiyë Yanomami yamaki kawaamou pario pruka yamaki ha kôkaprou há parioni napë pë ihami yamaki kawaamou mi hui xooa “educação” urihi teri pë ihami yamaki hereamou xooa. Awei, hapa napë pë iha yamaki a huopë exi tãhë yamaki hiramou yamaki puhi hataroni. Organização yama tã taprai puhiopë yaro. Kuwë yaro “autonomia” yama a tã ai puhiopë yaro, yamaki kopemou xoawë kuwë yaro, hei tãhë yama tã oni wapai pario. Kuwë ayro “organização” yama a tai mii puhiopë yaro yamaki kopemou xoawë kuwë yaro computador pë hami yamaki kã hiramou xitotihitawë napë pë wamaki iha.

Awei, “saúde” tã rë kui wetinaha tã kua ai, ihi ei “saúde” tãha yamaki puhi kã kuu. Ihi tãha yamaki puhi kã tão xitotihitawë yaro waritiwë yama tã pë waha nohiriyohi wëyëni kuwë yaro AIS yama pë riya kã há payerimani yamaki puhi tão xitotihitawë.

Wetinaha “título” tã pë nouhutipi riyaha tahëni tã pë nouhutipi taihe, exi tã pë riyaha taheni tã taihe. Ihi ei tã pë hami yamaki puhi kã tão xitotihitawë, yamaki kã hiramou xitotihitawë napë pë wamareki iha.

Professores Yanomami (V Curso)

PROGRAMA DE EDUCAÇÃO BJLJNGÜE DA SECoya

Colaboradores:

Vitorino Iximauteri Yanomami.

Vicente Ironasiteri Yanomami.

Daniel Ironasiteri Yanomami.

Simão

Vagner Iximauteri Yanomami.

Iton Yanomami (Ajuricaba).

Diagramação:

Gabriela ni kôputator tãki

wanowano pesi taprarefa

Fotos:

Arquivo fotografico Secoya

Awei! V Etapa do Curso de Formação de professores Yanomami em Nível de magistério

Nº 08

01/06

Geografia

Recursos Hídricos;
Recursos naturais;
Florestas;
Animais;
Areia;

História

Fronteiras, Posse;;
Propriedade Privada;
Propriedade Coletiva;
Invasão, Exploração;
Tratado de Tordesilhas;
Capitanias Hereditárias;
Latifúndio

Matemática

Sistemas de Numeração:
Egípcio;
Romano;
Babilônico;
Maia;
Chinês;

Direitos Indígenas

Funções:
Poder Legislativo;
Poder Executivo;
Poder Judiciário;
Controle Social;

Pedagogia

Documento a rë kui rë
Wahi maiwei;
A rë hiramorewë nahi
yaitawë;
Hirawëni tã hirai puhiowei;
Puhi kui parioni ya tã pë hirai
koo pë;
Puhitao parioni ihi tãhë tã pë
hitai xooa;
Hirawë a puhi kuu ha
parioni, wetinaha hirawë;
Hirawëni tã mii, exi tã to
aremahe, ai pë puhi taanomi,
hirawëni a tã pë hirai koô.

IHI WARITIWË TË ã KÔWE

Awei, kamiyë yamaki urihipi noamayou garimpeiro pë iha. Kamiyë yamaki urihipi aka praukuwë yaro, yamaki urihipi noamio ai yamaki përihimo pë hami, yamaki hamamou yaro. Inaha taeni, yama a urihi noamai, kamiyë yamaki urihipi riya ha periai ha hëoni yama a noamai hiaka a.

Ihi yamaki ihirupini a pou hëopehe. Parawa yama pë kãimapou poko u pëxo kuwë yaro, yama pë kã noamai ketipë hiihi pëxo, yuri pëxo kutarenaha yama pë noamai.

Haximuteri pë iha “garimpeiros” pë rukëarayoma ihi tãhë pë urihipi wareyaremahe pë kã niamahe pë xapono pi iximaremahe, ihi pë xawara pini nomama.

Inaha taeni, kamiyë urihipi hami garimpeiro yama pë koapramai xititihitawë, FUNAI patamuwei pë iha yamaki nosi e morini, FUNAI pë nosiemou piyëo “Polícia Federal” pë iha.

Auaris, Surucucu pëxo, Maturaca pëxo ei teri pë ihami “soldado” wama pë koapraimi, kamiyë wamaki masi no preaamai “soldado” pë iha. Kuwë yaro yamaki nosiemou hiakaai.

Após análise de todos os problemas citados no texto acima, deu-se início a uma nova discussão, dessa vez sobre a dependência. As perguntas: “Será que antes os Yanomami precisavam dos napë pë? Como será que eles viviam antes da chegada dos napë pë? Direccionaram o trabalho.

Professores Yanomami V
Cursode
Formação_
Rio Preto da
Eva

OS YANOMAMI ANTES:

Hapotëhë yanomami tã pë xiro perihimoma kuwë yaro tã pë a topraoma tã pë xawarapi a nomi yaro. Xawara a keotëhë tã pë nohi réayoma, inaha no patama pë kuwama. Hehoromamatima tã pë kuonomi, ihi makui tã pë temi përioma hekura pëni wamareki wamahe.

Inaha no patama tã pë kuaama, hapa pookoxi tuyeamahe, haoa a kã tuyeamahe, koyotoma korohomasi pë, hapoka tamahe hapaotëhë, inaha hapa tã pë kuaama.

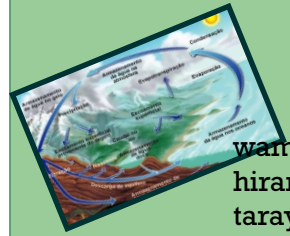
Awei, hapa no patapi warokema, napë pë iha pëha warakini pë matohipi hipëi xoaomahe iharani napë pë rimimai xoaomahe. Ihi tãhë napë pëniwamareki koro titiamaremahe, hapa koro titianomi. Ihi makui, napë pëni wamareki koro totiamaremama kuhei hawë napë pë yamaki kuwëmi, ihi makui napë pë rë kuini wamareki no sipara pi hipëi xoa tariomahe, hayokoma pëxo, xokopi pëxo, hëimi pëxo, xirepima pëxo, hetumisi pëxo, kuraha pëxo. Kutarenaha tã pë hipëi xoa mahe napë pëni.

Professores Yanomami (V Curso)

Professores Yanomami durante V Curso de Formação

Awei! Geografia

Awei hapa professora Malu ni wamareki hirama Geografia të ã oni hirama ihi ei të ã oni ha yamaki puhi tarayoma. Origem da água ei të ã kã hirama ihi ei të ã ha kã hirama yamaki puhi kã tarayoma yamaki. Puhi taonomi makui ihi ei të pë hami yamaki puhi pruka tarayoma.

Recursos Hídricos: Ei të ã oni kã hirama ihi ei të ã ha yamaki puhi kã tarayoma yama të pë taonomi makui professorani të pë hirama të pë tararema ihi të pë hira wei hami yama e ki puhi taoma yamaki puhi taonomi makui yamaki puhi pruka tarayoma.

Mau u pë wãha kã hirama weti naha mau u rë kua anowei ihi të oni kã hirama ihi ei të pë hami yama ki puhi kura yoma ihi ei ti pë hami yama ki puhi toco noma ma kui pruka yama ki puhi kura yoma imaha taeni yama ki puhi tara yoma komi yama ki he homoprarioma yoma ki puhi kã topraroma.

Awei satélite të a oni kã hirama ihi të a há yama ki puhi kã tara yoma. Professora ni ei tepë rë kui tepë hirai há yama ki puhi pruka kutari omã (satélite) há yama ki puhi taomomi ma kui yama puhi tara yoma ihi të pë ha yama ki puhi pruka topraroma. Ei të waha rë kui yama të pë tamomi ma kui yama të pë tanomi ma kui yama të pë tararema curso të há yama të pë taprama.

Satélite të ã oni ha yamaki puhi topraroma pei yama të pë oni taprai yaro yamaki puhi tarayoma.

Ei të (Curso) rë kuiha professora Maluni wamareki puhi tamarema wamareki kã hirai totihitaoma wamareki kã rë hiranowei yama e ki puhi tarayoma.

Vicente Ironasiteri Yanomami

Awei hapa professora Maluni Geografia a hirai xomaoma.

Awei Recursos Hídricos.

Recursos Naturais.

Floresta água Hidrico.

Ei yama të pë tama. Kuwë yaro yatë pë yai totihitaaprama. Kuwë yaro ihi të

pë ha ya puhi wai taa totihirayoma, kuikë yai.

Harika dia 15 të ha apresentação yama të tai henaoma

Grupo 1 pë kã kuoma

Grupo 2 pë kã kuoma

Grupo 3 pë kã kuoma

Grupo 4 pë kã kuoma

Grupo 5 pë kã kuoma

Awei! Ei naha yamaki kuaai henaoma grupo yamakini yamatë pë wahimama. Awei ai yamatë estudamai kooma Bacia hidrográfica ei yama të kai tama.

Lei Mata ciliar yama të kã tama.

Urihi pë rë wariamou mai yama të kã

tama. Ai parawa yama u kasi kã tama.

Hei naha yama të pë kã tama parawa uxo

urihi axo. Ai të ã kowë.

Sensoriamento remoto.

Hei yama të kã tama.

Imagem de satélite yama a kãitama. Satélite ani urihiano uhutipi rë toai wei yama a kã tama. Inaha të kuwë yaro napë peni maquina pata ahami mapa a tapramai xoaowei të waha hiramahe satélite. Awei kamiye yanomami yama kini ai mapa yama a kã taprarema parawa yama ukã taprarema kamiye pema kire përi prai hami yama të pë wãha kã taakema poko yama upë wãha kã taakema.

Awei ai të wãha kowë Bacias hidrográficas no Brasil. Brasil të pruka hami mau upë rë kuprawë rë haikui ihi të pë Bacia Hidrográfica hirama. Estado pë kã hami Amazônica wãha Tocantins, Bacia do Norte, Paraguai, São Francisco, Leste Paraná, Uruguai, Sudeste Sul.

Ei të pë hami yama të pë tama yamaki puhi taoma. Awei inaha të pë rii hirai kutaoma professora Malu e të maprarioma. Awei professora Malu yaëtë pë kã totihia prai nomotahaoma të pë kã yimikamai totihitaoma.

Awei ai të waha kowë. Ai a professoni të pë wãha të rë hirai rë piyeonowei yatë wahano wayoai kã.

Vitorino Iximauteri Yanomami

Awei! Matemática

Awei ai ya të wãha no wayo ai professor José ni wamareki hirai pëyëoma Matemática pëha wamare ki hirai piyëo ma ihi Matemática pëha wamareki puhi taoarema pruka yama ki puhi topraroma. Ihi matemática a pëha yamaki puhi pruka tarayoma pruka yama ki puhi taonomi makui

yama ki puhi waisipi puhi tarayoma. Inaha teni Matemática yama pë totihiararema.

Wamareki kã hirai totihitaoma Matemática pë kã hirai totihitaoma iha wamareki puhi taarema.

Vicente Ironasiteri Yanomami.

Ihi eitë kipi hami yamaki huma pei yama të pehe watotayoma. Awei! Ai të ã oni kowë. Professor José de Alcântara ni Matemática të ã rë hiranowei të ã rë hiranowei të ã piyëwë.

Awei! Direitos Indígenas

Awei, ai yatë wãha no wayo ai professore Silvio arë kuiniwamareki kã hirama Direitos Indígenas të rii

hira ihi të ha yama ki puhi kã wai sipi tarayoma ihi ei Direitos Indígenas yama të pë kã tanomi ma kui yama të pë kã tanomi ma kui Curso të ha yama tëa hirima ihi të a ha yama ki puhi tarayoma ai yama ki puhi taonomi. Ihi ei të

pë ha yama ki puhi tao xitotihitaa kure. Makui waisi yama ki puhi tarayoma. Ihi të aha yama ki puhi pruka topraroma.

Vicente Ironasiteri Yanomami.

Ai të ã kowë: Professor Adelsom ni Direitos Indígenas të hirama. Kuwë yaro ihi tëha ya puhi yai toprarou totihioma. Inaha taeni ya puhi yai tarayoma. Etë mapararioma Adelsom. Awei ai të ã kowë. Professor Sílvio arë kuini Presidente pë yai kuaai wei ihi të hirama Lei ki rë tai rë hapaomahe.

Hapa Rei peni urihi arë. Marcamai rë seomaonowei të wahimama. Ihi ei të pë hami ya puhi yai tarayoma. Kama pëni ware a puhi yai tamareihe yaro yapë nowa tain hiakao sei totihitawë. Awei! Professor Sílvio etë ã maprarioma.

Vitorino Iximauteri Yanomami.

Número decimal pë hirama ai árabes, arábicos hei pë xiro kã hirama. Ai yai tawë ábaco pë kã hirama.

Multiplicação pë hiramahe.

$25 \times 64 = 1600$

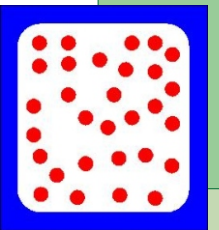
$23 \times 42 = 960$

Hei naha të pë hirai kuaai piyëkouha ya puhi yai harurayoma.

Pruka të pë yai hirai totihioma jogo të pë kã hirama hapa trinta e um ai ta-te-ti-ai Nim ai Resta um.

Hei jogo të pë yai hirai piyë kouha ya puhi yai topraroma.

Ihi ei të pë hami ya puhi kã tarayoma. Awei! Professor José Alcântara etë kã yai totihitaoma. Etë ã kã moprarioma.

Jogo do Nim

Vitorino Iximauteri Yanomami

Awei! Pedagogia

Ã kowë professora Alessandra mini pedagogia të rii hirama. Ihi ei tëha yae puhi kã i

tarayoma. Currículo yama a kã taprarema, ihi documento aha yama

ki yai motarayoma. Kuwë yaro currículo yama a taprai totihitarayoma.

Kuwë yaro yamaki waximiima kui yama a tai he yatiana. Ihi tëhë prova të pë yai tamai puhii koomahe.

Vitorino Iximauteri Yanomami

Awei ai tëa oni Professora Alessandra ni wamare ki kã hirama Pedagogia të rii hirama Pedagogia tëha wamare ki xi yaimarimarema ihi ei të a ha yamaki yai motara yoma documento yama atai yaro yamaki motara yama ihi ei tëha ai tëpë korayoma yami yama kini yama a tai hëoma ihi tëpë prukani të Curso no watë pranomihe. Yami yama kini yama të no watë prai he yoma ihi ei të a ha yama ki pruka motaa hera yoma, documento yama a wakipranoni. Yama a xee hëa he ya tikema.

Awei Curso, yatë wãha no rë wa të prare no wei ihi ya të pë waha no wëakema.

Vicente Ironasiteri Yanomami

Awei, ai napë pë nohimou makui Yanomami yamaki iha pë kai nohimoimi yanomami pëmak iha, inaha ai pë kuaai. Napë pë kã niayou urihi a

Awei! História

Awei professor Marcos ni wamare ki kã rê hiranowei ya e tẽ pẽ waha nowayoi piyẽo yama e ki puhi kã rê tarayonowei ihi yae tẽ pẽ waha no wayoi piyẽo. O dia da

consciência Negra ei tẽ pẽ rii hirama ihi ei tẽ wa ha yama ki puhi kã tarayoma wamareki puhi kã toa arema yama tẽ pẽ kã tanomi makui tẽ pẽ kã tamararema.

Recapitulação do curso anterior.

Ei tẽ pẽ rê kui tẽ pẽ kã hirama ei tẽ pẽ hami yama ki puhi tarayoma ei yama tẽ pẽ kã tanomi ma kui curso tẽ ha yama tẽ pẽ taprarema ihi tẽ pẽ hami yamaki puhi tarayaro yamaki puhi pruka topraroma. Curso tẽ ha yamaki puhi kã topraroma.

História da Amazônia.

Ei tẽ pẽ rê kui tẽ pẽ waha no kã wayoama hapa tẽ pẽ rê kua a nowei ihi tẽ kã wahi mama ihi tẽ pẽ hami yama ki puhi kã tarayoma ihi tẽ pẽ waha no wayoiha yama e ki yimika ta toama. Yama ki puhi tão hẽrima. Komi yama e ki puhi topraroma.

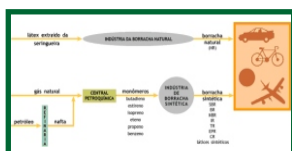

Charles Bentley (1806 - 1854)
Forte Brasileiro de São Gabriel no Rio Negro. Começou a ser erigido em 1761.

Característica da Amazônia.

Ei tẽ pẽ kã hirama ihi ei tẽ pẽ hami wamare ki puhi kã taoarema yama e tẽpẽ taonomi makui yama e tẽ pẽ tararema ihi tẽ pẽ hami yama e ki puhi tarayoma komi yama e ki puhi topraroma ihi tẽ pẽ rê hirai

A Formação dos Estados, Maranhão e Grão Pará

Ei tẽ pẽ rê kui tẽ pẽ kã hirassua ei tẽpẽ ha yama ki puhi taoma pruka yama ki puhi

taoma pruka yama e ki puhi taonomi.

Awei Rio Preto da Eva tẽ hami yama kirẽ hiranowei ihi yama tẽ waha nowayoi professor Marco ni wamare ki rê hiranowei ihi yama tẽ pẽ waha no pruka wa yoi yama ki puhi rê tara yonowei yama tẽ pẽ waha taa pẽ.

O Ciclo da Borracha.

Ci tẽpẽ rê kui yama tẽ pẽ tanomi ihi tẽhẽ yama ki puhi tarayoma. Ei tẽ pẽ ha wamare ki hirama yama e ki puhi taoma yama e ki puhi taonomi ma kui yama ki puhi tarayoma.

Iha yama ki Curso mou toti hitaoma makui xawarani wa maré ki kã xawaramo marema. Exi te xawara hura a kuoma hurani wamare ki kã xẽma yamaki kã totihipronomi pruka yama ki totihioma makui yama ki ha hura pipraruni yamaki kã harou pari awa yamaki ha harorini yama ki hikarimou kooma, pruka yama ki puhi toprarou kooma Curso tẽha yama kii puhi toprarou.

Mapa dos Confins do Brasil, com as Terras da Coroa de Espanha na América Meridional, 1740. Utilizado para Delimitar os domínios dos Reinos de Portugal e Espanha na América do Sul, fixados pelo Tratado de Madrid em 1750.

Professor napẽ tẽ pẽ ni taimai ihi tẽ pẽ hiramahe tẽ pẽ kã hirai toti hitaomahe.

curso tẽ há pruka yama ki estuda moma pruka yama ki puhi kã tarayoma yama tẽpẽ rê taimai ihi tẽ pẽ hiramahe ihi tẽ pẽ hami yama ki puhi tarayoma pruka yama ki puhi topraroma. Yama ki puhi taonomi makui yama ki puhi tarayoma Curso tẽ ha yama ki puhi tarayoma.

Vicente Ironasiteri Yanomami.

Características da Amazônia Legal, tamanho- ei tẽ kã hirama. Amazonia ahami pẽ estado rê kuprai pẽ kã hirama. País pẽ kãixo ihi ei tẽ pẽ pruka hirama.

População tẽpẽ kã hirama na Amazônia Legal no Brasil vivem 21.100.000 pessoas são 225.000 índios.

Ihi ei tẽ pẽ pruka hirama. Curiosidades: Hei tẽ kã hirama

No Brasil vivem 185.000.000 pessoas.

No Brasil vivem 370.000 índios.

No mundo vivem
6.477.400.000 pessoas.

Ihi hei të pë xro waha hirama.

Ihi hapa Zumbi pë rë kua
a n o w e i i h i t ë p ë
hirama. Amazonas të ha eu ropeu pë kã
hapa rë waro kenowe ihi të kã hirama.

Ihi hei të pë pruka hirama ai linha
do tempo të kã hiramahe kuwë yaro ei
tëpë hami ya puhi tarayoma.

Ihi professor Marcos ni të rë
hiranowe ha ihi të ha hirai
ha haikiprarini prova të pë
tamai puhii xoaoma. Inaha
professor Marco ni të pë rii
hirai kutaoma.

Ai Ciclo da Borracaha:

Hei të kã hirama. Serga pë
rë tornowehei të pë wãha
hirama. Kuwë yaro Palácio Rio Negro,
Museu Amazônico.

Saúde

Ihi eitë kipi hami
yamaki huma pei yama të
pehe watotayoma.

A i
professor
a da Saúde, Graciléani
kamakari pë wãha
hirama pei të pë moha
mi të pë kuaaiwei suwë
pëna hami të pë kã rë
kuaiwei, ihi të pë wãha
hirama.

Inaha të pë waha rii
hirai kutaoma. Etë
marayoma.

Vitorino Iximauteri Yanomami

20 de novembro dia da consciência negra.

No dia 20 de
novembro de
1695, foi
m o r t o
"Zumbi", o grande líder do Quilombo
dos Palmares.

Palmares foi o maior Quilombo e
durou cerca de 140 anos em terras dos
estados de Alagoas e Pernambuco.
O Quilombo dos Palmares foi invadido
por soldados que mataram o grande
líder Zumbi.

Os Quilombos foram criados pelos
negros que fugiam da escravidão para
viver em liberdade.

" É p a r a
lembrar a luta
e coragem de
Zumbi que os
n e g r o s
fizeram o dia
d a
Consciência
Negra".

(Texto apresentado pelo Professor
Marcos)

Hapa hei të waha rii hirama Zumbi a
yai përiomi rë kuonowe të wãha hirama
1695 të kuo tëhe are xërenowehei të hirama
quilombo dos Palmares.

Ei të pë haparë kuanowe të pë waha
hirama.

Vitorino Iximauteri Yanomami

O dia da consciência Negra ei të pë rii
hirama ihi ei të wa ha yama ki puhi kã
tarayoma wamareki puhi kã toa arema
yama të pë kã tanomi makui të pë kã
tamararema.

Vicente Ironasiteri Yanomami.